

8.11.2021

Eduskunta
siv@eduskunta.fi

Asiat: - HE 127/2021 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi perusopetuslain, ammatillisesta koulutuksesta annetun lain, lukiolain ja tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta annetun lain muuttamisesta https://www.eduskunta.fi/valtiopaivaasiakirjat/HE+127/2021-LA_27/2020_vp_Lakialoite_laiksi_lukiolain_40_§:n_ja_ammattillisesta_koulutuksesta_annetun_lain_80_§:n_muuttamisesta
https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/Lakialoite/Sivut/LA_27+2020.aspx- LA 6/2021 vp Lakialoite laiksi perusopetuslain muuttamisesta
https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/Lakialoite/Documents/LA_6+2021.pdf

Opetusalan Ammattijärjestö OAJ pitää hyvänä sitä, että hallitus käynnisti toimenpideohjelman kiusaamisen, väkivallan ja häirinnän ehkäisemiseksi varhaiskasvatuksessa, kouluissa ja oppilaitoksissa. Nyt lausunnolla oleva esitys on yksi toimenpideohjelmaan kuuluvista 14 toimenpiteestä. Esitys on monin osin oikean suuntainen ja perustuu viime hallituskaudella olleen työryhmän ehdotuksiin. Esimerkiksi nämä esitykset saavat täyden tukemme: lapsen edun ensisijaisuus, oppijan on käyttäydyttävä muita kiusaamatta ja syrjimättä, kurinpitorangeistus muuttuu kurinpitotoimeksi ja kaksoisrangaistavuus poistetaan.

Hallituksen esitys sisältää kuitenkin yhä puutteita sekä epäselviä kohtia, joita esitämme sivistysvaliokunnalle muutettavaksi.

OAJ:n keskeiset muutosesitykset hallituksen esitykseen

Perusopetuksessa oppilaan opetus on voitava evätä enintään kolmeksi päiväksi. Pidämme erittäin valitettavana sitä, että runsaasta lausuntopalautteesta huolimatta perusopetuksessa epäämisoikeutta ei muutettu samaksi kuin se on toisella asteella eli enintään kolmen päivän pituiseksi. Esitämme, että valiokunta hyväksyy lakialoitteen (LA 6/2021 vp) sisältämän esityksen, että oppilaan opetus voidaan perusopetuksessa evätä enintään kolmen päivä ajaksi. Lakiesityksen säännösehdotus on monin osin muutoinkin parempi kuin hallituksen esityksessä oleva, jota pitää täsmentää monin lausunnossamme kuvaamin tavoin sekä siirtää kurinpitopykälästä pois osaksi turvallisesta opiskeluympäristöstä säätävää pykälää perusopetuslaissa, lukiolaissa sekä laissa ammatillisesta koulutuksesta.

8.11.2021

Rehtorin oikeutta erottaa oppivelvollinen määräaikaisesti toisella asteella ei saa poistaa. OAJ ja lukuisat muut asiasta lausuneet tahot eivät kannata sitä, että toisella asteella rehtorilta poistetaan oikeus erottaa oppivelvollisuusikäinen opiskelija enintään kolmen kuukauden määräajaksi. Byrokratian lisääminen ei ole opiskelijan edun mukaista.

Perusopetuksen rehtorille on annettava oikeus erottaa oppilas enintään kahden viikon määräajaksi. Kannatamme lakialoitteen (6/2021 vp) esitystä perusopetuksen rehtorille annettavasta oikeudesta erottaa oppilas enintään kahden viikon määräajaksi. Se vähentää byrokratiaa ja mahdollistaa opiskeluympäristön turvaamisen vaarantamatta oppilaan oikeusturvaa. Sen sijaan, että toisen asteen rehtorin erottamisoikeus poistetaan oppivelvollisten opiskelijoiden osalta, tulee oikeus lyhyeen määräaikaiseen erottamiseen mahdollistaa myös perusopetuksen rehtorille, mikäli rehtori arvioi, ettei monijäsenistä toimielintä tarvita ja oppilaan huoltaja tähän suostuu.

Ilmoitusvelvollisuus toisella asteella voi tarkoittaa vain oppivelvollisia koskevia tilanteita. Toiselle asteelle voidaan säätää velvollisuus ilmoittaa huoltajille tiedossa olevista häirintä-, kiusaamis- ja väkivaltatapauksista. Tämä velvoite voi kattaa kuitenkin vain oppivelvollisia koskevat tilanteet. Esityksen ja lakialoitteen (LA 27/2020 vp) säännösmuotoilu on tältä osin muutettava. Täysi-ikäisten osalta ei huoltajille enää tällaisia ilmoituksia tehdä. Kyseisestä ja muistakin toisen asteen lainsäädännön säännöksistä on käytävä selkeästi ilmi, milloin ne koskevat vain oppivelvollisia ja milloin kaikkia opiskelijoita.

Suorittamattomista jälki-istunnoista tehdään lukuvuositodistuksiin merkintä. Osa oppilaista ei suorita heille määrättyä jälki-istuntoa. Kannatamme lakialoitteen (LA 6/2021 vp) esitystä, että suorittamattomista jälki-istunnoista tehdään lukuvuositodistuksiin merkintä. Opetuksen järjestäjälle on säädettävä mahdollisuus puuttua näihin laiminlyönteihin muullakin tavoin, kuin käyttämällä seuraavaksi ankarampaa rangaistusta eli kirjallista varoitusta.

Valiokunnan tulisi esittää kolme lausumaa

OAJ esittää valiokunnalle myös neljän lausuman esittämistä. Näillä lausumaehdotuksiin sisältyvillä toimilla ennalta ehkäistäisi nyt käsittelyssä olevia kurinpito- ja turvaamistoimia vaikuttavammin kiusaamista, häirintää ja väkivaltaa sekä turvattaisi turvallinen opiskeluympäristö kaikille. Ne myös parantaisivat mahdollisuutta puuttua tehokkaammin kiusaamiseen, häirintään ja väkivaltaan sekä vahvistaisivat oppilaan oikeusasemaa.

8.11.2021

Valiokunnan tulisi esittää neljä lausumaa, joissa se esittää, että eduskunta edellyttää

- hallitusta käynnistämään pikaisesti selvityksen, voidaanko kouluilta ja oppilaitoksilta edellytettyjen lukuisien erilaisten suunnitelmien ja oppilaille sekä opiskelijoille laadittavien erilaisten pedagogisten asiakirjojen sisältöä yksinkertaistaa ja määrää vähentää
- hallitusta käynnistämään pikaisesti rehtori- ja opettajamitoitusten selvittämisen ja sitovista rehtori- ja opettajamitoituksista säättämisen
-
- hallitusta käynnistämään selvityksen, tulisiko aluehallintovirastoille säätää oikeus oma-aloitteisesti tutkia opetuksen ja koulutuksen järjestäjien toiminnan lainmukaisuutta

OAJ perustelee kantansa hallituksen esitykseen sekä lausumaehdotuksiinsa alla tarkemmin.

Opetuksen epäämisoikeuden pituuden oltava kolme päivää

Kannattamme epäämisajan pidentämistä, mutta esitetyn yhden päivän pidentämisen sijaan pitää epäämisen olla mahdollista perusopetuksessakin enintään kolmeksi päiväksi vastaavasti kuin toisella asteella. Tälle on laaja kannatus. Esityksessäkin todetaan, että lausunnoissa ehdotettiin laajasti pidentämistä kolmeen päivään. Myös noin sata kansanedustajaa eri puolueista on allekirjoittanut lakialoitteen (LA 6/2021 vp), jossa esitetään kolmen päivän epäämisoikeutta.

Korostamme, että kyse on turvaamistoimesta, ei kurinpidosta. Riittäviä perusteluita siihen, miksi säännöksiä ei ole yhdenmukaistettu tältä osin, ei ole. Kaikilla on oikeus siihen, että heidän opiskeluympäristönsä turvallisuus voidaan taata. Kukaan ei esitä, että opetus evätään aina kolmeksi päiväksi, vaan epäämisen mahdollistamista 0,5–3 päiväksi.

Perusteluna, miksi esitystä ei ole muutettu, on esitetty vain perusopetuksen oppilaiden ikä. Perusopetuksessa on monen ikäisiä oppilaita. Nuorimmat voivat olla kuusivuotiaita ja vanhimmat 17-vuotta eli saman ikäisiä kuin osa toisen asteen opiskelijoista. Koska käsittelyssä oleva hallituksen esitys edellyttää erikseen säädettäväksi, että oppilaiden ikä otetaan aina huomioon seuraamuksia määrättäessä, mahdollistaa tämä mielestämme perusopetuksessakin epäämisoikeuden säättämisen enintään kolmen päivän pituiseksi. Opetuksen järjestäjä veloitetaan suhteuttamaan epäämisen pituus oppilaan ikään sekä kyseessä olevaan tarpeeseen turvata turvallinen opiskeluympäristö kaikille.

8.11.2021

Vain yhden päivän lisääminen perusopetukseen tekee myös oppilaalle hallituksen esityksessä ehdotettujen tukitoimien järjestämisen epäämisen ajalle haasteelliseksi, ellei jopa mahdottomaksi. Päivä ei luo vielä riittävää mahdollisuutta kaikissa tilanteissa suunnitella oppilaan turvallista paluuta takaisin opetukseen ja tarjota oppilaalle oppilashuollon palveluita, toisin kuin esityksessä väitetään. Siksi epäämisoikeuden on oltava mahdollinen enintään kolmeksi päiväksi myös perusopetuksessa.

Pidämme valitettavana myös sitä, että opetuksen epäämisestä, joka on viimesijainen turvaamistoimi, säädetään kurinpitosäännösten yhteydessä. Tämä luo kaikille väärän mielikuvan. Pykälä pitää siirtää lainsäädännössä turvallisesta opiskeluympäristöstä säätävään pykälään (Pol 29 §, LL 40 § ja LAK 80 §).

Valiokunnan on muutettava epäämisoikeus perusopetuslaissa saman pituiseksi kuin se on säädetty lukion ja ammatillisen koulutuksen lainsäädännössä eli enintään kolmen päivän pituiseksi.

Valiokunnan on siirrettävä epäämistä koskeva säännös osaksi turvallisesta opiskeluympäristöstä säätävää pykälää perusopetuslaissa (29 §), lukiolaissa (40 §) sekä laissa ammatillisesta koulutuksesta (80§).

Epäämisestä ei tehdä päätöstä, vaikka perustelut niin väittävät

Perusopetuslaissa, lukiolaissa ja laissa ammatillisesta koulutuksesta säädetään erikseen, että epäämisestä ei tehdä päätöstä, vaan se ainoastaan annetaan huoltajalle sekä tarvittaessa koulun ja oppilaitoksen sijaintikunnan sosiaalihuollon toimeenpanoon kuuluvia tehtäviä hoitavalle viranomaiselle tiedoksi sekä kirjataan. Erikseen nimenomaisesti säädetään, että vain kirjallisesta varoituksesta ja määräaikaisesta erottamisesta tehdään muutoksenhakukelpoinen päätös.

Esityksessä ei ehdoteta näihin säännöksiin muutosta. Esityksen perusteluissa väitetään siten virheellisesti, että ”Epäämistä koskevassa asiassa voidaan hakea muutosta perusopetusta ja toisen asteen koulutusta koskevien lakien nojalla hallinto-oikeudelta. Ehdotettu muutos muutoksenhakusäännöksiin voidaan katsoa parantavan oikeusturvaa asiassa, koska muutoksenhakuoikeutta supistava lista muutoksenhakukelpoisista asioista poistuu.”

Tämä kirjaus perusteluista on poistettava ja tuotava sen sijaan esiin nimenomaisesti se, että laissa säädetään edelleen, ettei epäämisestä tehdä muutoksenhakukelpoisia päätöksiä. Epääminen nopeana turvaamistoimena estyisi, jos edellytettäisiin päätöksenteko- ja muutoksenhakubyrokratiaa. Tarve tällaiselle ei ole myöskään noussut esille, vaikka epäämistä on käytetty jo vuosikausia.

8.11.2021

Valiokunnan on muutettava perustelut vastaamaan säännöksiä ja poistettava niistä kirjaus, joka virheellisesti väittää, että epäamisestä tehtäisi jatkossa muutoksenhakukelpoinen päätös. Perusteluissa on tuotava esille, ettei epäamisestä tehdä edelleenkään päätöstä.

Epäämisen aikana ja jälkeen toteutettavat tukitoimet säädettävä täsmällisemmin

Epäämisen aikana niin oppilaalle kuin opiskelijallekin on järjestettävä mahdollisuus keskustella henkilökohtaisesti opiskeluhuollon psykologin tai kuraattorin kanssa. Perusteluissa eikä säännöksessä tuoda esille, että kyseessä on oppilas- ja opiskelijahuoltolain 15 §:n mukainen kiireellinen tapaus, koska mahdollisuus keskusteluun on järjestettävä epäämisen aikana.

Valiokunnan on täsmennettävä perusopetuslain sekä lukio- ja ammatillisen koulutuksen lain säännöstä niin, että sen mukaan kyseessä on opiskeluhoitolain 15 §:n mukainen kiireellinen tapaus ja mahdollisuus keskusteluun opiskeluhuollon psykologin tai kuraattorin kanssa on järjestettävä samana tai seuraavana päivänä.

Perusteluissa todetaan, että ” Epäämistilanteessa **ja sen jälkeen** oppilaalle tulisi tarjota oppilashuollon palveluita ja mahdollisuutta tapahtuneen läpikäynnille.” Säännös perusopetuslaissa ja lukio- sekä ammatillisen koulutuksen laissa ei kuitenkaan sisällä mainintaa siitä, että oppilaan ja opiskelijan oikeus opiskeluhuollon palveluihin **jatkuu epäämisen jälkeen**. Säännöksestä tekee epäselvän tämän kirjauksen puuttumisen johdosta erityisesti se, että siinä todetaan oppilaalla ja opiskelijalla olevan oikeus saada muu tarvitsemansa tuki sekä **epäämisen aikana että oppilaan ja opiskelijan palatessa opetukseen**. Miksi säännöksessä ei todeta oppilaan ja opiskelijan oikeuden oppilashuollon psykologiin tai kuraattoriin vastaavasti jatkuvan opetukseen palattaessa?

Tätä eroa kirjoitusmuodossa ei voida perustella sillä, että oppilaalle on säädetty yleisesti oikeus opiskeluhooltoon muutenkin, koska niin hänellä on säädetty yleisesti oikeus myös muuhun tarvitsemaansa tukeen. Esimerkiksi perusopetuslain mukaan oppilaalla oikeus saada riittävää oppimisen ja koulunkäynnin tukea heti tuen tarpeen ilmetessä (Pol 30 § 1 mom.). Tämä on vastaava oikeus kuin opiskeluhoitolaisissa säädetty yleinen oikeus saada maksutta sellainen opiskeluhoolto, jota opetukseen tai koulutukseen osallistuminen edellyttää (OHL 9 § 5 mom.).

8.11.2021

Sivistysvaliokunnan on täsmennettävä epäämistä koskevaa säännöstä perusopetuslaissa ja lukio sekä ammatillista koulutusta koskevissa laeissa niin, että oppilaalla ja opiskelijalla on palatessaan opetukseen yhdenvertaisesti oikeus sekä opiskeluhuollon psykologiin, kuraattoriin että muuhun tarvitsemaansa tukeen.

Työpäivän mittaisessa epäämisessä vasta tuki pystytään toteuttamaan epäämisen aikaan

Jos oikeus opetukseen evätään vain loppupäiväksi, ei tällöin kaikissa tilanteissa pystytä tapaamista kuraattorin tai psykologin kanssa järjestämään eikä muita tukitoimia toimeenpanemaan epäämisen aikana. Mikäli esitystä ei muuteta niin, että lyhyen, vain loppupäivän ajan kestävän epäämisen osalta, tukitoimet voidaan järjestää epäämisen aikana tai sitä seuraavana päivänä, pidämme erittäin todennäköisenä, että epäämiset tehdään aina vähintään 1,5 päivän pituiseksi oli sille tarvetta tai ei.

Valiokunnan on muutettava epäämistä koskevaa säännöstä perusopetuksen sekä lukion ja ammatillisen koulutuksen osalta niin, että lyhyen, vain loppupäivän pituisen epäämisen osalta tuki voidaan järjestää epäämisen aikana tai jos se ei ole mahdollista, vasta seuravana päivänä oppilaan ja opiskelijan palatessa opetukseen sekä siitä jatkuen tarpeen mukaisesti.

Opiskeluhuollon järjestämisvastuu hyvinvointialueella

Perusteluissa ei oteta millään tavalla kantaa siihen, kuinka yhteistyö hyvinvointialueen kanssa opiskeluhuollon osalta järjestetään niin, että säädetty velvoite keskusteluun psykologin tai kuraattorin kanssa voidaan toteuttaa. Kun tästä keskusteluvollisuudesta säädetään opetustoimen lainsäädännössä, saa siitä sen käsityksen, että velvoite tämän järjestämiseen on opetuksen järjestäjällä. Opiskeluhuollon henkilöstö siirtyy kuitenkin hyvinvointialueiden palvelukseen, minkä johdosta työnjohto ja järjestämisvastuu opiskeluhuollon kuraattori- ja psykologipalveluista on hyvinvointialueella. Onkin arvioitava, onko asiasta säädettävä kokonaan tai joltain osin myös opiskeluhuoltolaissa.

Valiokunnan on täsmennettävä esitystä, jotta siitä käy ilmi hyvinvointialueen vastuu järjestää oppilashuoltona oppilaalle ja opiskelijalle epäämistilanteessa mahdollisuus keskustella henkilökohtaisesti oppilashuollon psykologin tai kuraattorin kanssa. Valiokunnan on arvioitava, onko asiasta säädettävä kokonaan tai ainakin joltain osin myös opiskeluhuoltolaissa.

8.11.2021

Oppilaan valvontaa ja vastuuta oppilaasta epäämisen aikana selkeytettävä

Esitämme, että perusopetuslain 36 b 1 momentin ja 36 h §:n osalta täsmennetään sääntelyä tässä yhteydessä sen osalta, miten epäämistilanteessa oppilaan poistaminen ja valvonta toteutetaan. Nyt opetuksen järjestäjä ei saa epäämisen jälkeen jättää oppilasta ilman valvontaa (Pol 36 h §), mutta samaan aikaan rehtorilla ja opettajalla on oikeus poistaa koulun alueelta oppilas, joka ei poistu saatuaan tiedon perusopetuslain 36 §:n 3 momentissa tarkoitetusta opetuksen epäamisestä. Epäselvää on, voidaanko poistaminen tehdä, jos oppilas tällöin jää ilman valvontaa.

Käytännössä valvonnan järjestäminen oppilaalle on haastavaa loppupäivän ajaksi, mikäli huoltaja ei häntä pääse hakemaan. Säännöksestä pitäisikin käydä ilmi, että ellei huoltaja saa järjestettyä oppilaan noutamista koululta tulee koulun olla yhteydessä lastensuojeluun, jolle säädetään velvoite ottaa oppilas siksi ajaksi valvontaansa, kunnes huoltaja pääsee oppilaan hakemaan. Tähän ongelmaan kiinnitettiin huomiota myös jo edellisen hallituskauden työryhmän toimenpidesesityksissä.

Perusteluista ei käy myöskään ilmi, millainen vastuu ylipäättään opetuksen tai koulutuksen järjestäjällä on oppilaasta ja opiskelijasta epäämisen aikana. Näkemyksemme mukaan opettajien on kirjattava oppija poissaolevaksi oppitunneilta, eikä opettajilla ole vastuuta oppijasta epäämisen aikana. Opetuksen ja koulutuksen järjestäjänkin vastuu epäämisen ajalta voi kattaa korkeintaan velvollisuuden oppijan maksuttomaan tapaturmanhoitoon. Esitystä on näiltä osin täsmennettävä sekä otettava myös kustannusten vaikutusarvioinnissa nämä asiat huomioon.

Esityksestä ei käy myöskään ilmi, mikä taho on velvollinen järjestämään ja kustantamaan oppivelvolliselle koulumatkat (esim. KHO:2019:7) tai tarvittaessa kuljetuksen opiskeluhuollon palveluihin epäämisen aikana.

Valiokunnan on täsmennettävä perusopetuslain säännöksiä sekä esityksen perusteluita ja otettava kantaa siihen, voidaanko oppilas poistaa koulun alueelta, jos oppilas tällöin jää ilman valvontaa sekä miten toimia, jos huoltaja ei hae oppilasta. Lisäksi on selkeytettävä perusteluihin sitä, millainen vastuu opetuksen ja koulutuksen järjestäjällä on epäämisen aikana oppilaasta ja opiskelijasta.

LA 6/2021 vp esitys epäämisoikeudesta otettava huomioon

Esitämme, että valiokunta ottaa huomioon LA 6/2021 vp esittämän epäämissäännöksen. Siinä mahdollistetaan epääminen loppu työpäivän ajaksi ja enintään kolmeksi seuraavaksi työpäiväksi. Lisäksi se säätää epäämisen jälkeen oppilaalle ja opiskelijalle velvollisuuden keskustella näiden päivien aikana

8.11.2021

henkilökohtaisesti opiskeluhuollon psykologin tai kuraattorin kanssa. Tällaisessa tilanteessa, jossa on jouduttu käyttämään epäämistä, ei opiskeluhuollon palvelujen käyttämisen pitäisi olla oppijalle vapaaehtoista. Opiskeluhuollon ammattihenkilöiden on tällöin varmistettava oppilaan tarvitsema tuki epäämisen aikana sekä kouluun palattaessa. Heidän tehtävänsä olisi tällöin tehdä arvio oppilaan oppilashuollollisesta ja muusta tuesta jatkossa.

Siksi lakialoitteessa ehdotetaan, että säädetään epäamisestä ilmoitusvelvollisuus myös kouluterveydenhuollolle sekä nykyiseen tapaan edelleen sosiaalitoimesta vastaavalle taholle. Lakialoitteessa näiden tahojen velvollisuutta täsmennetään, säätämällä, että saatuaan tiedon epäamisestä myös näillä tahoilla on velvollisuus ryhtyä kiireellisesti yhdessä oppilashuollon muiden toimijoiden kanssa selvittämään oppilaan ja hänen perheensä hyvinvoinnin tila.

Valiokunta esittää hallituksen esityksessä ehdotetun epäämissäännöksen täsmentämistä LA 6/2021 vp mukaisilla esityksillä opiskeluhuollon osalta.

Rehtorilla säilyttävä oikeus myös oppivelvollisten määräaikaiseen erottamiseen toisella asteella

Toisen asteen osalta ehdotetaan supistettavaksi rehtorin toimivaltaa niin, että määräaikaista erottamista koskevan päätöksen voisi tehdä oppivelvollisen osalta vain koulutuksen järjestäjän asettama monijäseninen toimielin.

Vaadimme tämän muutoksen poistamista esityksestä. Perusteluissa ei ole tuotu esille, että jo useita vuosia voimassa ollut toisen asteen koulutuksen järjestäjän mahdollisuus antaa rehtorille oikeus määräaikaiseen enintään kolmen kuukauden pituiseen erottamiseen olisi vaarantanut oppivelvollisuusikäisten tai muunkaan ikäisten opiskelijoiden opintojen suorittamista tai loukannut heidän oikeuksiaan toisella asteella muullakaan tavoin.

Päinvastoin perusteluissa tuodaan esille, että monijäsenisen toimielimen koolle kutsuminen on aikaa vievää. Toimielin on usein lautakunta, jonka jäsenet ovat poliittisesti valittuja henkilöitä, joilla ei ole erityistä asiantuntemusta määräaikaiseen erottamiseen. Monijäseninen toimielin ei siten ole opiskelijan edun mukainen ratkaisu. Erityisen ongelmallinen monijäsenisen toimielimen vaatimus on silloin, kun määräaikainen erottaminen on tarpeen saada voimaan mahdollisimman nopeasti.

Valiokunnan on poistettava esityksestä säännös, joka poistaa toisen asteen rehtorin oikeuden erottaa oppivelvollinen enintään kolmen kuukauden määräajaksi.

8.11.2021

Kannatamme sen sijaan sitä, että myös perusopetuksen rehtorille säädetään oikeus määräaikaiseen erottamiseen. Rehtorit ovat pitäneet tämän oikeuden puuttumista asiana, joka estää ääritilanteissa opetusympäristön turvallisuuden takaamisen kaikille oppilaille sekä työturvallisuuslaissa säädetyn velvollisuuden turvata opettajien turvallinen työskentely ympäristö. Myös lakialoitteessa (6/2021 vp) yhteensä noin sata kansanedustajaa kannattaa asiaa.

Korostamme myös, että oppivelvollisen oikeus opetukseen ei määräaikaisen erottamisen aikana vaarannu perusopetuksessa eikä toisella asteella. Jo nyt säädetään, että opetuksen järjestäjän tulee järjestää opetus, joka estää määräajaksi erotetun jäämisen jälkeen vuosiluokkansa ja opetusryhmänsä edistymisestä. Määräajaksi erotetulle laaditaan opetussuunnitelmaan perustuva henkilökohtainen suunnitelma, jonka mukaan opetus toteutetaan ja oppimista seurataan.

Valiokunnan on lisättävä esitykseen säännös, joka antaa myös perusopetuksen rehtorille oikeuden erottaa oppilas määräajaksi.

Opiskelija muutettava oppivelvolliseksi

Toisen asteen lainsäädännössä haastetta tuo se, että osa säännöksistä koskee vain oppivelvollisia, mutta se ei käy ilmi aina säännöksen sanamuodosta. Pidämme tarpeellisena sitä, että sana opiskelija muutetaan oppivelvollinen- sanaksi tällaisten säännösten kohdalla.

Esityksessä lapsen etua koskevassa säännöksessä ehdotetaan, että sitä pitää noudattaa vain alle 18-vuotiaiden opiskelijoiden kohdalla. Tässäkin voitaisi käyttää oppivelvollinen -sanaa ja välttää erilaisten termien käyttöä. Esityksen mukaan lukiolakiin ja lakiin ammatillisesta koulutuksesta lisätään säännös, jonka mukaan opettajan tai rehtorin tulee ilmoittaa tietoonsa tulleesta oppilaitoksessa tai koulumatkalla tapahtuneesta häirinnästä, kiusaamisesta tai väkivallasta niistä epäillyn ja niiden kohteena olevan opiskelijan huoltajalle tai muulle lailliselle edustajalle. Säännöstä on molemmissa laeissa muutettava niin, että sana opiskelija korvataan sanalla oppivelvollinen. Sekä lukiossa että ammatillisessa koulutuksessa on runsaasti opiskelijoita, jotka ovat täysi-ikäisiä. Nyt säännöksestä saa sen kuvan, että kaikkien opiskelijoiden eli myös täysi-ikäisten huoltajille olisi ilmoitettava oppilaitoksessa tai koulumatkalla tapahtuneesta häirinnästä, kiusaamisesta tai väkivallasta.

Valiokunnan on toisen asteen lainsäädännöstä muutettava opiskelija -sana oppivelvollinen -sanaksi niiden säännösten osalta, jotka koskevat vain oppivelvollisia. Säännöksissä käytettyjen sanojen ja käsitteiden on oltava mahdollisimman täsmällisiä ja yksiselitteisesti ymmärrettäviä. Tämä tarkoittaa tämän hallituksen esityksen osalta muun muassa sitä, että valiokunnan on muutettava lukiolain ja

8.11.2021

ammattillisen koulutuksen lain 2 §:t niin, että lapsen etu otetaan huomioon vain oppivelvollisia koskien. Lisäksi lukiolain 40 § ja ammatillisen koulutuksen lain 80 § säännöstä on muutettava niin, että oppilaitoksessa tai koulumatkalla tapahtuneesta häirinnästä, kiusaamisesta tai väkivallasta ilmoittamisesta niin, että siitä käy ilmi ilmoitusvelvollisuuden koskevan vain oppivelvollisten huoltajille ilmoittamista.

Muutoksenhaun muutokset edellyttävät päätöstä vaativien asioiden säännösten täsmentämistä

Muutoksenhakua koskevan sääntelyn tulee olla mahdollisimman selkeää ja jättää sijaa tulkinnanvaraisuuksille mahdollisimman vähän. Kun nyt esitetyn kaltaista muutosten tehdään, on lain perusteluissa avattava asiaa kattavammin niin, että siitä käy ilmi, milloin esimerkiksi muutosta haetaan kuntalain mukaan ja milloin oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain mukaisesti viranomaisen päätöksestä valitetaan hallinto-oikeuteen.

Lisäksi esitämme, että arvioitaisi, voidaanko hallinto-oikeuteen meneville muutoksenhakuprosesseille säätää yksi valitusaika 30 päivää kahden eri valitusajan sijaan (14 ja 30 päivää), koska prosessi hallinto-oikeudessa kestää joka tapauksessa useita kuukausia.

Muutoksenhakuun esitetyt muutokset vaativat mittavaa informaatio-ohjausta, kuten perusteluissakin todetaan.

Valiokunnan on varmistettava, että muutoksenhakuun tehtävä merkittävä muutos on selkeä ja sen perusteluista käy esille, mitä se käytännössä muuttaa nykyiseen tilanteeseen verrattuna.

Suorittamattomista jälki-istunnoista tehdään lukuvuositodistuksiin merkintä.

Osa oppilaista ei suorita heille määrättyä jälki-istuntoa. Kannatamme lakialoitteen (LA 6/2021 vp) esitystä, että suorittamattomista jälki-istunnoista säädetään tehtäväksi lukuvuositodistuksiin merkintä. Päätötodistukseen merkintää ei tulisi. Opetuksen järjestäjälle on säädettävä mahdollisuus puuttua laiminlyön-teihin muulla tavoin, kuin käyttämällä seuraavaksi ankarampaa rangaistusta eli kirjallista varoitusta.

Valiokunnan on esitettävä lakialoitteen esittämää säännöstä perusopetuslakiin, joka mahdollistaa suorittamattomien jälki-istuntojen merkitsemistä lukuvuositodistuksiin.

8.11.2021

LAUSUMAT

Suunnitelmien määrä paisunut mahdottomiin, sitä on rajattava

Esityksen mukaan oppilaalle ja opiskelijalle, jonka oikeus opetukseen on evätty, tulee laatia jälleen yksi uusi suunnitelma eli suunnitelma hänen tarvitsemastaan tuesta. Opiskeluhuollon tukitoimien lisäksi suunnitelmassa määriteltäisiin ne käytännöt toimet, joilla tuettaisiin oppilaan ja opiskelijan turvallista ja hallittua palaamista opetukseen sekä toisten oppilaiden sekä koulussa tai muussa opetustilassa työskentelevien henkilöiden turvallisuutta.

Kustannusten vaikutusten arvioinnin mukaan epäämisen aikana tehtävän suunnitelman laatimiseen arvioidaan kuluvan keskimäärin kaksi työtuntia.

OAJ korostaa, että rehtorille tai opettajalle ei ole sovittua työaika, jota käyttää jälleen uuden suunnitelman laatimiseen. Suunnitelman laadintatyö tulee nykyisen työn päälle, eikä sitä korvata, vaikka opetuksen ja koulutuksen järjestäjien rahoitusta arvioidun työmäärän mukaisella euromäärällä korotettaisi.

Ei korvata, koska ei ole sopimusmääräystä, joka siihen velvoittaisi. Työnantajapuoli ei ole ollut yleensä valmis sopimaan mistään aiemmistakaan uusista velvoitteista korvauksia opettajille, vaikka lainsäätäjät on opetuksen järjestäjän saamaa rahoitusta tätä tarkoitusta varten lisännyt. Lainsäätäjien on syytä viimeistään nyt ymmärtää, että kaikki uudet velvoitteet, joiden arvioidaan vievän työaika, tulevat rehtoreiden ja opettajien nykyisten työtuntien päälle pääsääntöisesti ilman, että niistä saadaan korvausta. Palkka ei siis nouse, vaikka työaika pitenee uusien velvoitteiden johdosta.

OAJ ja sen jäsenet ovat viestineet jo pitkään, että aikaa kuluu koko ajan enemmän ja enemmän erilaisten papereiden täyttämiseen eikä itse opetukseen ja sen valmisteluun. Koululta ja oppilaitoksilta vaaditaan pitkä lista erilaisia suunnitelmia ja oppijoille laadittavia pedagogisia asiakirjoja. Niiden määrä on paisunut mahdottomiin. Sitä on rajattava. Tämä on yksi syy, miksi rehtorit ja opettajat ovat uupumassa ja alan vetovoima laskemassa. Jokaisessa lakiuudistuksessa ei voida edellyttää uutta suunnitelmaa. Yksittäisen rehtorin ja opettajan työpäivät eivät enää riitä niiden tekemiseen.

Sivistysvaliokunnan on esitettävä lausumaa, jossa edellytetään, eduskunta vaatii hallitusta käynnistämään pikaisesti selvitystyön, jossa arvioidaan, voidaanko kouluilta ja oppilaitoksilta edellytettävien lukuisien erilaisten suunnitelmien ja oppilaille sekä opiskelijoille laadittavien erilaisten pedagogisten asiakirjojen sisältöjä yksinkertaistaa, yhdistää tai niiden määrää vähentää.

8.11.2021

Rehtori ja opettajamitoituksen selvittäminen ja niistä säätäminen

Puhuttaessa häirinnästä, kiusaamisesta ja väkivallasta on tärkeää tuoda esille, että rehtoreiden ja opettajien osaamisen sekä yleisen toimintakulttuurin lisäksi opetuksen konkreettiset resurssit ja järjestämisen rakenteet vaikuttavat asiaan. Sillä on oleellinen merkitys, minkä kokoisia ovat opetusryhmät, mitä pedagogiaa ja opetusmenetelmiä voidaan käyttää, onko tunne- ja vuorovaikutustaidoille tai ryhmäytymiseen osoitettu tuntiresurssia ja toteutuuko oppilaiden tuki oikea aikaisesti ja riittävästi.

Kaikki tämä edellyttää, että opetuksen ja koulutuksen järjestäjillä on toimiva johtamisjärjestelmä. Rehtorilla on oltava riittävästi työaikaa pedagogiikan johtamiseen sekä henkilöstö- ja turvallisuusjohtamiseen ja läsnäoloon. Esimiestyö on mitoitettava niin, että yhdellä esimiehellä on enintään 20 johdettavaa. Nyt on yleistä, että rehtorilla on suoria johdettavia 50–70.

Opettaja – oppija mitoitus on säädettävä, jotta voidaan turvata opetuksen ja koulutuksen järjestäjille koko maassa yhdenvertaiset resurssit opetushenkilöstöä suhteessa oppijamäärään. Yhdenvertainen opetushenkilöstöresurssi on oppijoiden turvallisuuden ja koulutuksellisen tasa-arvon näkökulmasta yksi keskeisimpiä tekijöitä. Se, paljonko opettajalla on oppijoita yhdellä kertaa vastuullaan, vaikuttaa opetuksen ja oppimisen lisäksi muun muassa siihen, ehtiikö kysyä oppijalta mitä kuuluu, huomaako myös hiljaiset huolen signaalit sekä sanattoman, passiivisen kiusaamisen, pystyykö yksilöllisesti tunnistamaan ja ottamaan huomioon oppijan vahvuudet ja tuen tarpeet, tekemään yhteistyötä kotien kanssa sekä havaitsemaan epäasiallista käytöstä.

Valiokunnan tulee esittää lausuma, jossa se esittää, että eduskunta edellyttää hallitusta käynnistämään pikaisesti rehtori- ja opettajamitoitusten selvittämisen ja sitovista rehtori- ja opettajamitoituksista säätämisen.

Aluehallintovirastolle oma-aloitteinen puuttumisoikeus

Aluehallintovirastolle tulee säätää oikeus oma-aloitteisesti puuttua perusopetuksen, lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen järjestämiseen, jos se epäilee, että niitä ei ole järjestetty lainsäädännön mukaisesti. Sivistysvaliokunta on muun muassa lausunnossaan SiVL 4/2018 vp todennut, että vain varhaiskasvatuslaissa ja oppilas- ja opiskelijahuoltolaissa aluehallintovirastolle on annettu toimivalta valvoa oma-aloitteisesti toiminnan laillisuutta. Valiokunta painotti, että aluehallintovirastolle tulee antaa mahdollisuus valvoa oma-aloitteisesti kaikkea opetustoimen lakien mukaista toimintaa. Lapsen näkökulmasta ennakkoinen puuttuminen ja tehokas valvonta ovat

8.11.2021

tärkeä ja inhimillisesti katsoen välttämätön osa oikeusturvaa. Aluehallintovirastolla tulee olla tarvittavat resurssit ja toimivalta puuttua sekä ennakoivasti että jälkikäteisesti ongelmakohtiin.

Myös tutkijat ovat esittäneet samantapaista juuri julkaistussa Kunnallisan kehittämissäätöjen julkaisussa Pukki kaalimaan vartijana – kuka valvoo peruskouluja? He toteavat, että yhdessä väljän sääntelyn kanssa nykyinen kanteluihin ja järjestäjän omaan valvontaan perustava valvontajärjestelmä ei turvaa oppilaiden oikeuksien yhdenvertaista toteutumista.

Valiokunnan tulee esittää lausuma, jossa se esittää, että eduskunta edellyttää hallitusta käynnistämään pikaisesti selvityksen, tulisiko aluehallintovirastoille säätää oikeus oma-aloitteisesti tutkia opetuksen ja koulutuksen järjestäjien toiminnan lainmukaisuutta sekä toimiva sanktio- ja seurantajärjestelmä.

Opetusalan Ammattijärjestö OAJ

Heljä Misukka
koulutusjohtaja

Nina Lahtinen
koulutuspolitiikan päällikkö